

danje naočnike in sedel za mizo. Po končanem obedu izvleče iz žepa gospodovo veliko ruto, za ruto tobačnico in pokljuka zraven kašlja po tobačnici. Kot bi trenil, so bili vsi štirje mucki pri njem v sobi in zavzeli svoje navadne prostore okrog gospoda Tonča, misleč, da so gospod Matija. Škodoželjno se zasmeji gospod Tonč, ko jih vidi vse štiri ljubeznivo okrog sebe štrigati z repci; enega za drugim prime in posmuka vse v vrečo, katero dobro od zgoraj zaveže. Nobeden se ni niti najmanj ustavljaj, trdo prepričani, gospod Matija se gotovo ne bodo spozabili na njimi.

Ko jih je imel pred seboj zavezane v vreči, vzame vitko palico in vušk, vušk po mačkih; siromaki so sicer drapali po vreči in se drli, pa nihče jim ni prihitel na pomoč. Zda se zdaj se je še gospod Tonč oddahnil, potolkel po tobačnici, zakašljaj, obrnil vrečo še na drugo stran in z nova začel udrihati s palico po muckih. Sčasoma pa je pričela že tudi njega roka boleti, praskati ga je že začelo po grlu vsled prisiljenega kašljanja in odvežal je vrečo, iz katere so se vsuli mucki. Zbrali so se zadnje moči in brrr, brrr so jo udrihi skozi vrata čisto zmešano, nič več v vojaškem redu; ubogi zastavonoša pik jo je zadnji smodil s povešenim repom za drugimi, menda jih je že najbolj dobil. Hudomušni gospod Tonč je bil prav zadovoljen s svojim dosežanim uspehom, vendar je bil še-le na pol poti. Končni uspeh bi se naj še-le pokazal, ko se bodo pravi gospod Matija vrnil.

Cez štiri dni pripeljali so se tudi gospod Matija proti večeru domov. Gospod Tonč jih je šel pozdravljat že k vozu. Gospod Matija so se zadovoljno smejali, stopaje z voza, in podali roko gospodu Tonču, rekoč: „Ha... ha... gotovo ste dobro gospodarili doma.“ Tudi štirje mucki so prišli s postrežnico, pozdravljat g. Matija. Gospod Matija pa so samega veselja, da zopet vidijo svoje ljubljence, vzeli tobačnico, potkali po njej, in med navadnim kašljanjem ponudili gospodu Tonču. Komaj pa mačje zverine zaslišijo gospoda Matije kašel, uberejo jo eden za drugim. Navihani gospod Tonč se je tako smejal, da še snofati ni mogel; gospod Matija pa so žalostno gledali za mucki, ne vede, kaj to pomeni. Ko se je pa pri večerji ta pobeg muckov zopet ponovil, začeli so gospod Matija že nekaj sumiti, ker so pa bili tisti večer dobre volje, komajdeni vsled novih zob, vprašali so gospoda Tonča: „No, no, le povejte gospod Tonč, kaj ste pa napravili z mojimi mucki, da se me sedaj tako boje?“ Med smehom jim razodene gospod Tonč, kako je s palico preganjal hudobca iz njih. Tisti večer so se gospod Matija še sicer smejali, ker so bili židane volje, vendar gospoda Tonča je doletela že na tem svetu kazen za pretep. Gospod Matija so mu namreč kot plačilo za to šalo odtegnili slastne klobasice, s katerimi se je doslej gostil gospod Tonč vsako popoldne ob starih. Toda tudi maščevanje gospoda Matije nad gospodom Tončem jim ni prineslo zaželjene sprave z mucki; če se pa bude sovražno razmerje med gospodom Matijem in mucki v prihodnosti izboljšalo, bodem že še pravočasno poročal.

Plemenito maščevanje.

(Napisal Vekoslav.)

Bilo je lepega jesenskega dne. Mlad mož je stal pred železno ograjo vile „Fortuna“ in se oziral boječe navzgor proti hodniku. Njegova obleka in čevlji so bili zaprašeni. Na hodniku je sedela mlada gospa, ob koje strani se je igral mlad deček, čigar obleka je kazala na premožno družino. Velik pes je ležal na tleh in raztezal svoje ude v solnčni toploti. Mlad mož je malo postal, potem pa v hipnem premisleku odprl železne duri in vstopil na dvorišče.

„Vaša milost“, je začel boječe.

„Nič, nič!“ je rekla gospa razburjeno, „odidite takoj!“

Potnik nadaljuje: „Mislim sem, za božjo voljo, prositi vsaj za košček kruha. Silno sem lačen; dela iščem!“

Gospa je vstala. „Proč od tod!“, je dejala jezno. „Tukaj ne trpim potepuhov! Idite! Karo je hud. Če stopite še samo za korak bliže, odpnem mu verigo in izgubljeni ste. Proč torej!“

Pes je cvilil in se hotel oprstiti, da bi skočil na nadležnega tučca. Gospa stopi k njemu in položi roko na verigo: „Samo še trenotek“, dejala je razburjeno, „in izpustim ga. S potepuhi naredimo kratko!“ Ubožec ni odgovoril nič. Obrnil se je in zapustil vilo. Srce njegovo pa se je krčilo divje bolesti. „In če bi potrebovali kedaj moje pomoči“, je rekel, obrnivši se proti vili, „in bi me prosili, kakor jaz danes vas!“ Dvignil je desnico kakor k prisegi in se vrgel na tla, da bi si pokrnil žalostno obličje.

Nikdar bi ne bil beračil, in sklenil je, to nikdar več storiti, akoravno bi moral na cesti gladu umreti. Njega rokodelstvo, dasiravno je pridno delal, mu ni prineslo nikakih prihrankov. Svojo staro oslepele mater je preskrboval, in sedaj je moral še bratovega otroka, kateremu je umrl oče. Delavnica, v kateri je delal, se je opustila, in od istega časa ni imel dela. Tedaj je izvedel, da v nekem trgu lahko nekaj zasluži; torej se napoti tje peš. A ker je bila pot daljna, so se čevlji kmalu raztrgali in tudi živež je bil pri kraju. Nikjer še ni beračil, kakor tukaj pri premožnih in še tukaj so mu prošnje odbili. In kako trdosrčni so ti ljudje! Lenuh, potepuh, so ga nazvali! To ga je v srce bolelo.

Gospa je šla v hišo. Bila je sama doma in na služkinjo se ni zanesla, kajti ta je bila boječa. Pred kratkim se je prigodil v bližini roparski umor, o katerem se je govorilo, da so ga učinili popotniki, in tega se je mlada gospa bala. Od tistega časa so se

jeli ljudje ogibati vsakega brezdelneža. In vendar si je gospa predbacivala, da je menda ravnokar odišle mu prošilo delala krivico. Če bi bil v resnici pomoči potreben človek, mislila si je, bi bilo trdo od mene, da sem ga odpodila. Pa spomin na umor in na obljubo, ki jo je dala možu, da ne pusti nobenega k hiši, jo je pomirila.

Kmalu se je umirila, kajti tudi hlapec se je vrnil domov, da bi jo odpeljal proti kolodvoru. Čakat soproga. Kako hitro je šlo to in kako ponižno so jih pozdravljali ljudje! Samo en pogled je spremljal voz jezno. Bil je pogled ubogega, pomoči prosečega tučca. Tudi on je stopal za vozom, toda ne več pomoči proseč in ponižno, ampak jezno in trdno. Glad ga je že čisto izmučil, toda ni se zmenil za to, ampak jezno je ponavljaj pred se svojo prisego. Deček v vozu pa je opazil tučca in dejal: Glej mati, tam gre človek, katerega si ti odpodila od hiše. Otrokovo govorjenje je mater bolelo.

Pot proti kolodvoru je bila med železnično progo in bregom, tako, da je preostajala za postajo le ozka dolina. Tukaj je bila vožnja silno nevarna.

Gospa je vodila konja vedno le po isti poti. Vozila je radi varnosti prav počasi, tako, da jo je mož, katerega je imenovala prej potepuha, prav lahko prehitel. V gozdu se je vsedel na kamen, da bi pustil voz mimo. Tedaj se je začel močen žvižg bližajočega se vlaka.

Radi nenavadno močnega žvižga se je konj splasil, se vspjel kvišku in v divjih skokih je šlo sedaj proti železnični progi. Nevarnost je bila, da pride voz pod vlak.

Mož na kamenu je to zapazil. Gospa, kateri so ušli vajeti iz rok, je v smrtnem strahu prišla otroka. Preko kamena je bila sedaj pot proti pogubljenju. Zapazila je sedaj moža, ki ga je odpodila prej preko praga in ga imenovala lenuha.

„In če bi potrebovali kedaj moje pomoči, kakor jaz zdaj!“ tako se je tedaj zarotil. Kako hitro je uslišalo nebo kletev ubožca!

Toda čudo! Zdaj, ko se je približal trenotek, da se maščuje, odbežal je nakrat črni srd maščevanja iz njegovega srca, čut ljubezni do bližnjega ga je prešinil. Hitro skoči k vozu, obdrži konja in zakriči: Izstopite, moje moči pešajo! Gospa je ubogala, skočila z otrokom z voza in se zgrudila na tla...

„Kje je voz s konjem in kje rešitelj, katerega bi s polnimi rokami obdarila!“ Tisti ubožec, katerega je tako kruto odpodila, se je pa nad njo tako plemenito maščeval!

Vlak je oddrdral, in na postaji so izstopali potniki, med njimi tudi trgovca N. iz mesta — mrzlično je objel svojo soprogo.

„Si nepoškodovana, draga, in dete tudi. Čudež! Velik čudež!“ dejal je trepetaje.

Mlada gospa ni odgovorila, samo iskala je z očmi po ubogem popotniku, da bi ga prosila odpuščanja. — Tedaj prinese čvetero krepkih mož na nosilnici krvavo truplo. Bilo je grozno razmesarjeno.

„Oh Bog! vzdihne gospa pri pogledu na mrtvega potnika, „kako krivico sem ti storila. Pognala sem te lažnega od hiše, hotela sem spustiti celo psa nad te, samo zatregel, ker si prosil, a sedaj si zato še življenje žrtvoval za-me.“

Potnik je namreč tik pred progo zgrabil konja, da je gospa izstopila, a konj je vrgel nesrečneža pod vlak. Ta mož se je plemenito maščeval!

Res! Mnogokrat bije pod zaznojeno srajco plemenitejše srce, kot pod svilen obleko!

Pripovedka o strahu.

(Priobčil Januš Golec.)

Sv. Gore! Kje je pač ta kraj? Menda brezpotrebno vprašanje, saj ga pozna vsak od prvega Prieka do zadnjega susedega Hrvata; vsak ve, da so sv. Gore velika Marijina božja pot na Spodnjem Štajerskem blizu Sotle. Prijazna in velika romarska cerkev te že od daleč pozdravlja in nehoté šepeta, da na tem prijaznem hribu kraljuje „Kraljica nebes in zemlje“, ki poslušna in uslišuje že skozi stoletja ponižne prošnje pobožnih vernikov. Kedaj da se je ta romarska cerkev pozidala, koliko oltarjev ima, kako te poslikana, vsega tega ti ne bodem razkladal, dragi bralec, kajti vse to je že popisal mož, ki ima nekaj več v glavi, nego jaz? Objavil je ta mož na dolgo in široko zgodovino svetišča, opisal vse stavbe na romarskem hribu, priobčil tudi vse pripovedke, ki mu jih je zaupal svetogorski mežnar Cenek; samo na eno je pozabil, ne vem, ali mu je Cenek ni povedal, ali pa že nima prave zgodovinske podlage? Kratko malo, da se ne pozabi ta prigodbica povedati, ti jo hočem jaz ravno tako, kakor sem jo na lastna ušesa čul od Ceneka, že dolgoletnega cerkovnika na sv. Gorah.

Strah je v sredi votel, okoli in okoli ga pa ni nič, tako so mi večkrat pravili moj oče, ki še sedaj prav nič ne verujejo v strahove. Na sv. Gorah pa, in sicer v cerkveni hiši, ki te prva pozdravi, ako po hribu prideš na prvo ravnino, na kateri ob času shodov stanujejo duhovniki, baje straši, in pravilo mi je o tem strahu že več verodostojnih prič. Jeli je ta strah tudi enak ali pa vsaj podoben onemu, ki ga moj oče še sedaj označujejo, da je namreč v sredini votel, okoli in okoli ga pa nič ni, tega nikakor ne bodem trdil? Ne gre se namreč pri tej pripovedki, ki ti jo hočem povedati, za ta strah v cerkveni hiši, ampak za onega v Boštjanovi kapelici na vrhu gore, tik romarske cerkve kakih pet minut v hrib od že omenjene, strahov polne cerkvene hiše. Ta kapelica sv. Boštjana je žalibog dandanes zapuščena; eden, in sicer

prvi del, če začnemo z glavnimi vrati, služi kramarjem in kafetarcom v shrambo, v drugem, v katerem je tudi ena postelja, si pa ob času shodov ponoči preteguje Cenek od romarskih bolh opikane noge in ude. Ravno ta drugi prostor je za našo povest velevažen.

Leta... številke sem že pozabil, pač nisem bil nikdar v zgodovini prav dobro podkovan, so se nekaj pokvarile orgle na sv. Gorah. Dobili so mojstra, da bi jih popravil, ne vem že od kod, morda celo iz Dunaja, ker je bil trd Nemeč kot svetogorske skale, in imel seboj pomočnika tudi nemške krvi. Po dnevi je ta mojster popravljaj orgle, po noči pa spal s pomočnikom, ki ga je zval za Mihelna, v že omenjeni Boštjanovi kapelici. Cenek, sedaj mežnar na sv. Gorah, bil je tedaj še mlad in neoženjen, pa navihani in poln muh, kakor še sedaj, dasiravno je že v letih. Stanoval je Cenek pri svoji materi v mežnariji, tudi kakih pet minut pod cerkvijo. Ko je prišel ta nemški mojster popravljaj orgle na sv. Gore, pomagal mu je tudi Cenek pri delu, seveda kolikor je pač znal. Pogovarjali so se o raznih rečeh, gotovo po nemški. Tudi Cenek ni hotel pustiti Nemeču zadnje besede, in v svoji nemščini, saj je bil menda vojak, ker je še sedaj zdrav in krepak, razkladal je temu mojstru in pomočniku, da straši na tem znamenitem hribu. Nemeč ga je debelo gledal pri tem pripovedovanju, skimoval z ramami; najbrž je imel iste pojme o strahu, kot moj oče, in rekel po temeljitem preudarku: „Jaz se že ne bojim, če bi prišlo tudi dvajset ta hudih prav toplih iz pekla nad mene.“ Tako Tomaževo govorjenje, in še povrh iz nemških ust, užalilo je tudi gorskega Ceneka tako, da se je premagoval celi dan in ni nobene več zinj, ampak vedno tuhtal, kako bi plačal neverjetnega Nemeča. Proti večeru se mu je že posvetilo nekaj v glavi, kajti zasmejal se je kar na lepem, pogledil se zadovoljno po glavi in zamrmral sam s seboj, gotovo slovenski: „Tako bom napravil; nimaš še ne Cenek same ajdovščice v glavi, kakor ti mati večkrat očitajo.“

Stemnilo se je kmalu, kajti o Martinovem je itak kmalu noč. Tudi naši delavci pri orglah so nehali z delom, ko je legel mrak na goro; mojster in pomočnik sta se potegnila v Boštjanovo kapelico, Cenek pa domov k materi. Hudomušni Cenek je kmalu povečerjal, kar so mu mati pripravili, smuknil skozi hišna vrata v kamro in tam zbral dve najbolj težki verigi, skril jih je skrbno pod suknjo in hajdi ž njimi na goro k Boštjanovi kapeli. Prišedši na vrh, pogleda skrbno skozi okno v izbo, kjer sta stanovala mojster in pomočnik. Nista še spala, imela sta luč, in ker je bilo tudi precej hladno, sta si kurila v železni peči. Pomočnik je že ležal v postelji, mojster pa je bosonog in v samih hlačah se grel pri peči in puhaj iz pipe. — Gotovo se bodo tudi stari kmalu vrgel v posteljo, ker že pomočnik kima, si je mislil Cenek; potem pa, ko bosta oba dreto vlekla, bodem pa poskusil z dvajsetimi zlodji. Toda čakal... in čakal je Cenek, mrzel veter je bril čez hrib, zeblo ga je že do kosti, stari mojster pa je še vedno pušil, krilil ter kvantal nekaj proti pomočniku, ki je že odpiral trudne čeljusti, da se je že veliki Cenek bal za svojo kožo.

Bilo je že okoli enajste ure ponoči, ravno tedaj, ko se razlezejo strahovi po zemlji, pa stari je še vedno krilil z rokami, pljuval, da je kar ropotalo, in kadil iz pipe. Tako pozno je pa tudi Cenka potrpežljivost minila, tresel se je že kot kužek od mraza, pograbil je jezno svoje verige ter jih vlekel enkrat po časi okrog kapelice, tako, da so glasno rožljale po kamenju. Ko jih privleče zopet do okna, pogleda skozi in vidi, kako je stari že odložil pipo, pazno poslušal, pomočnik pa se je že od strahu pokrnil očejo čez glavo. — Vleče v drugič Cenek verigo okrog kapelice, ni še prišel do polovice, kar zavpije mojster z neznanjskim glasom: „Mihl!“ Kakor blisk plane tudi pomočnik iz postelje in oba, kakor sta bila, bosa in napol oblečena, je vdereta skozi vrata in v divjem diru po ostrém kamenju navzdol proti mežnariji.

Brž ko Cenek zapazi, kakšen strah da je povzročil, vrže urno verige v grmovje in po krajšem potu odkuri kakor hitro mogoče proti domu. Tiho se splazi na škedenj v svoje ležišče in jame prisiljeno smrčati. Kmalu za njim prideta tudi mojster in pomočnik, ter jameta divje biti po mežnarijskih vratih, kriče: „Mežnarca, za božjo voljo, odprite!“ Bable se res prebudi in spusti strahopetca v sobo. Siromaka, komaj sta se oddahnila in bleđih obrazov pripovedovala materi mežnariji o groznem strahu okrog Boštjanove kapelice. Obtočila sta si na begu boste noge tako ob ostrém kamenju, da jima je moral drugi dan Cenek v St. Petru kupiti copate, ker čevljev nista mogla obuti vsled ran.

Ubogi Nemeč si je menda odslej zapomnil, kaj je dvajset ta hudih, ko je v copatah zapuščal sv. Gore in sploh slovensko zemljo. Gorskí Cenek pa še sedaj rad pripoveduje, kako je izplačal tega nemškega bahača.

Bogatini.

(Božična dogodbica — R. Bende.)

Bilo je tisti dan pred Božičem. Počasi, kakor da se loči nerado od ljubkih sel in prijaznih vasic, se je bližalo solnce snežnim vrhovom. Še en sladek in ljub pogled, še en poljub mrzlim, ledenim skalam, in zablestela je snežna odeja. Potem je bilo vse kakor mrtvo, samo zapad je žarel, kakor bi ga kdo napolnil s krvjo. Lahnih korakov je stopal skozi dolino mrak in božanstveni mir ga je spremljal. Preko snežne planjave so zapeli zvonovi svojo večerno pesem, in slišala so jo bedna sela in vasice in sleherni je

razumei pesem večernih zvonov, naznanjajočo zemljano božični mir.

Kraj gozda so zapeli kraguljčki. Proti dolini so drčale lepe sani, v njih je sedela gospa. Pred hišo drvarja Ceneta so se ustavile krasne sani in gospa je vstopila v borno drvarjevo bajtico.

„Dober večer, mamica, kako se Vam kaj godi?“ pozdravi vstopivša.

„Hvala, milostljiva gospa, pa ne zamerite, pri nas je vse tako umazano, ravno kar snazim, da bo kočica za jutrajšnji dan malo dostojnejša. Marica, prinesi gospej čeden stol! No, godi se nam za silo že tako dobro, samo Cene . . .“ in pri teh besedah jej je potok solza zalil izmučene oči, „ta . . .“

„Kaj pa se je vendar zgodilo, Vaš Cene je vendar dober mož, v kolikor mi je pravil moj soprog takrat, ko je Cene še služil pri nas.“

„Dober mož je pač bil, a ni več, žalibog ni več; odkar so prišli tisti tuji drvarji, ki jim pravijo socialni demokratje, v naše kraje, se je popolnoma izpremenil. Moj Bog, koliko sem že premolila zanj, in Materi božji sem v ta namen vsako soboto darovala eno svečico, pa vse nič ne pomaga. Preje ni pil nobene opojne pijače, sedaj pa nosi vedno steklenico žganjice seboj in dela prav malo. Preje je hodil vsaj za praznike k sv. zakramentom, sedaj se pa iz njih norčuje in niti jutri ne pojde! Kaj naj počnem jaz sama, uboga, slabotna žena, s temi črvički? Preje sva imela še nekaj denarja shranjenega, sedaj pa je napravil dolga in oni žid tam za bregom tirja od naju celo par sto goldinarjev. In vse to pride, kakor pravijo ljudje, od tovarišije s Smrečnikovim Tonetom, ki je delal tri leta v mestu in se tam čisto izpridil. Pravi baje, da je socialni demokrat, in sram me je teh besed, milostljiva gospa, in ljudje celo pravijo, da je Cene tudi že socialni demokrat.“

„Vi ste res dobra žena, prošla bom svojega soproga, morda reši on Vašega moža in s tem celo Vašo družinico.“

„Ne, ne, milostljiva gospa, to ne bo sedaj nič pomagalo. Preje morda že, ali sedaj pa gotovo ne, ker je čisto izpriden. Visoko je čislal Vašega gospoda soproga, ali sedaj zmerja vse Vaše vrste ljudi brez razločka in včeraj je celo dejal, da me je bilo strah: Ti bogatini, te pijavke, ki žejajo po naši krvi in se rogajo nad našo bedo, tudi če umiramo od lakote; — jaz sem mu pa dejala nato: Ljubi Cene, kaj meniš, da so vsi bogatini tudi srečni, srečni vedno in povsod? Kdo ve, ali si ravno nocoj ne želi ta in oni, da bi menjal z nami? — Tedaj pa je vzrojil in grdo zaklel ter pristavil: Kaj bo meni sreča? Denar je meni sreča, in le take sreče si želim, druge sreče ni. Le povej enemu teh pijavk, naj menjaajo z nami, boš videla, kake obraze ti bodo delali! — Po teh besedah je zaloputnil duri, da se je stresla cela kočica, otroci pa so se spustili v jok; pogledala sem za njim, tam za oglom ga je čakal Smrečnikov Tone in oba sta zavila potem v krčmo. Moj Bog, ta Tone in pa žganje, ta dva rušita srečo naši družini. Cene sam drugače ni kak izprijen pijanec, milostljiva gospa, nikakor ne, verujte mi, on ima dobro srce, ali žganje in ta nesrečni Tone ga bosta ugonobila, nas in njega.“

Uboga drvarjeva žena ni mogla naprej; vsled ihtenja ji je zastala beseda. Imenitna gospa pa, ki je bila grenko tožbo, je bila vidno ganjena, v njeno plemenito srce je šinila lepa misel:

„Ljuba žena, prenašajte to bolečino radovoljno in udano ter molite za svojega moža, vse bo bolje. Jutri pa pošljite njega in otroke v našo hišo, kjer se vrši božično obdarovanje; ravno zato sem prišla danes k Vam, da povabim Vašo celo družino; tudi Vi bi lahko prišli, pa najbrže ne morete radi malega Jakeca. Naj pride Vaš mož gotovo!“

„O, milostljiva gospa, kako ste vendar dobri, ali jaz se pa bojim, da ne bom mogla moža pripraviti do tega.“

„Poskusite vse, boste videli, da bo šlo.“

„Ne vem dostojne hvale za Vašo plemenitost, milostljiva gospa; storila bom vse, kolikor mi bo pač mogoče.“

Po pristrčnem „z Bogom“, je sedla gospa na svoje sani, ki so brzo zdrčale po dolini. Bila je vsa vesela svojega, skoroda zagotavljenega uspeha.

Drvarjevo ženo pa je stalo mnogo truda, predno je pridobila moža za svoj namen. Drvar Cene je našel vse polno izgovorov, vendar se je kopčno, dasi zelo nerad, udal, rekoč:

„Že pojdem, pa teh hinavskih pijavk ne pogledam za noben denar; kaj misliš, da mi čez noč pade mrena iz oči, mrena, ki me je prepričavala vedno le o enem, o neki ljubezni, požrtvovalnosti in plemenitosti bogatinov. Kakor eden, takšni so vsi, nobeden ni za las boljši od drugega. Vendar pojdem!“

Po teh besedah se je podal na pot s svojimi otroci. Pot ni bila dolga, vendar se je Cene med potom še obotavljal, ko je zazrl na bližnjem griču gradič, ki se je s posebnim ponosom dvigal v sinje zimsko nebo. Naposled je krenil po hričeku navzgor. Pred gradom je sprejel došle grajski služabnik ter jih peljal v krasno razsvetljeno dvorano, kjer je žarelo nebrot lučice na bogato obloženem božičnem drevesu. Pod drevesom pa so stale lične jaslice kot dostojen spomin onega večera, ko so naznanili nebeski angeli rojstvo Večne ljubezni, pojoč: „Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji!“

V ozadju dvorane so se odprla vrata in vstopila sta gospa in njen soprog; pred seboj sta tiščala voziček, v katerem je sedel odrasel deček, očitno pomilovanja vreden bolnik. Drvar Cene pa je stal pri temnem oknu in zrl v speženo odedo z mrkim, sovražnim pogledom. Bilo je namreč zbranih vse polno revežev iz vasi, katere sta povabila nocoj grajski

gospod in gospa. Cene se ni hotel brigati za nobena, vendar si ni mogel kaj, da ne bi pogledal vstopivših le za hip, četudi s kratkim, sovražnim pogledom.

Kmalu je zadonela ona znana božična: „Tiha noč, sveta noč . . .“ Cene je bil kakor mrtev za čar svetonocne pesmi, dasiravno so jo peli nedolžni otroci. In nato so se razdelila darila med uboge otroke. Cene pa je vse to gledal, in ni mu šlo v glavo, da ljudje, katerih se je spominjal edino-le v psovkah, obdarujejo otroke revežev. Mrko je gledal pred se, v glavo so mu šinile one besede, ki jih je nekaj čul od Smrečnikovega Toneta. Tedaj se je zamislil, kakor da se je skregala njegova pamet z besedami Smrečnikovega Toneta, ki je v enomer kvasil nekaj o enakosti, o delitvi premoženja in o raznih drugih rečeh, ki reveža docela omamijo. Iz tega premišljevanja ga je vzdramil nepričakovan prizor: Oni bolnik v vozičku mu je postal naenkrat znan; dozdevalo se mu je, da ga je videl zadnjo pomlad, ko je skakal po gozdu, kakor brhka srna. In to naj bi bil tisti mladi gospodič iz grada? Da, on je bil; nekega dne se je namreč prav občutno prehladil, vsled hude bolezn mu je cela desna stran ohromela, kar mu je vzelo vso moč. In temu bolniku se je zaupno približal drvarjev Tinček, krepek dečko, zagorelih, polnih lic.

„Vstrelj enkrat z mojo puško! Vidiš, kako je lepa, tvoja mamica so mi jo dali“, je dejal drvarjev Tinček bolniku. Ta se je hotel mlo nasmehnuti ob spominu na nekdanje dni, a mesto sladkega smehljaja se je mlademu bolniku zakročila okrog višnjevih ustnic bolestna poteza. Njegove steklene oči in voščeni obraz, vse to je ganilo celo Ceneta. In videl je, kako slabotni bolnik dviga slabotno, koščeno roko, da bi vsaj prijel Tinčekovo puško, ali roka mu je omahnila nazaj. Kakor bi se hotel orestiti dejstev, je Cene v enomer pogledoval skozi okno. Čaroben pogled na širno, biserno ravan, na zvezdnato nebo, katero ožarja lunin čar, in tam ob robu gozda stoji drvarjeva kočica . . . Ali Cenetova duša je mrtva za ta čar, vse druge misli mu mučijo srce, in vendar pogleduje v enomer skozi okno, da bi pregnal vsako misel. Nehote švigne njegov pogled k bolniku, otroku bogatinov, in po njegovih zdravih otrocih, katerih oče je samo ubog drvar. Oh, sitna misel! Vendar utegne imeti žena prav? . . . Nekdo ga je nalajno potipal po rami. Bila je ona gospa, ki je včeraj obiskala ubogo drvarjevo družino ter jo povabila na božičnico. Opazovala je njegove kretnje, spoznala njegovo zadrego in takoj je vedela vse, kaj se godi v Cenetovi duši.

„Vesele božične praznike, ljubi Cene, pogledjte radost v obeh Vaših malih! . . . In moje dete? . . .“

In Cene je gledal mrko, ker je skalilo žganje njegov pogled, vendar se je zravnil in poslušal, kakor v strahu gospo, ki je nadaljevala:

„Ljubi Cene, ubogi delavec ste, drvar, in Vaš kruhi je grenak, poslušajte samo eno vprašanje!“ in pri tem ga je pogledala z globokim pogledom, ki je naznanjal veliko žalost in bol. — „Povejte, ali bi menjali z nami? . . . Ali hočete našo srečo? . . .“

Pri teh besedah je orjaška drvarjeva postava zatrepetala kakor šibko otrokovo telesce. V pretrganih besedah je dejal ves solzen:

„Milostljiva gospa . . . isto je rekla moja žena . . . odpustite . . . jaz . . . jaz . . .“ in poljubil je roko plemenite gospe med solzami kesanja in nadaljeval ihtel: „jaz . . . se hočem spokoriti, poboljšati . . . Nočem biti več socialni demokrat . . .“

Ko je videl soprog plemenite gospe ta prizor, se je vidno razveselil nad njenim uspehom. Ljubeč pogled soproga jej je bil v plačilo.

Otroci so zapeli zopet ono lepo božično pesem: „Tiha noč, sveta noč . . .“ In z otroci so peli tudi odrasli, pa tudi — Cene, ki ga je ta večer osrečil, Cene, v čegar srce je prišel sveti božični mir. In nato se je poslovil s hvaležno besedo od plemenite gospe. Slovo je bilo pristrčno, a še pristrčnejši je bil sprejem doma: uboga drvarjeva žena je bila popolnoma očarana. Na Sveti dan, zgodaj v jutru, je klečal drvar Cene pred spovednico. Mimo njega so hodili ljudje, srečni in nesrečni, ter se spogledovali . . .

Mir ljudem na zemlji! . . . so peli svetonocni zvonovi. Da, sveti mir se je naselil v drvarjevi kočici in z mirom vsa sreča.

Kako delajo nasprotniki kat. cerkve.

Spovedna molčečnost. Kakor smo opisali pred kratkim v „Slov. Gospodarju“ nakane Judov zoper katoliško cerkev, res delajo na vse kriplice, da bi nji in duhovnom spodkopali ugled in s tem upliv. Seve skrbno iščejo tudi slučajja, da bi bil katoliški spovednik (ker drugačnih itak ni) prekršil spovedno molčečnost, ki je steber četrtega, za pošteno krščansko življenje prekoristnega zakramenta. Verski sovražniki so vtihotapili celo v krščanski besednjak o cerkvenih zadevah, da je bil leta 1700 v Toulouse na Francoskem k smrti obsojen župnik Chaurard iz Croix Daurade, češ, da je izdal s strahopetnim vedenjem nekega morilca, ubijalca. — Pa glej! Sedanj župnik v istem kraju, opozorjen na to trditve, celemu svetu zabrusi v obraz, da l. 1700. v Croix Daurade niti cerkve ni bilo, še manj pa župnije, torej tudi ne kakega župnika Chaurard-a. So namreč po nekoč cerkve, pa tudi mlajše župnije, še-le iz novejših časov; pri nas n. pr. posebno od vlade cesarja Jožefa II. sem, ali celo iz najnovejše dobe, recimo Bočna, Planinski trg, St. Ožbald, Sv. Peter pri Radgoni itd. Pa nikar ne mislite, da bodo popravili „učenjaki“ to gorostasno krivico, ali naši liberalni listi (ki

„nimajo nič zoper vero“) to razkrije razodeli, oziroma priobčili!

Zoper katoliško cerkev čifuti res kaj iznajdljivo porabijo vse, kar le morejo. Na nekem dunajskem pokopališču se je na vernih duš dan prehladila vdova, žalujoča ob grobu moža in deteta, ter nekoliko obolela. Kaj mislite, nad koga se je spravil judovski šmok v svojih listih? Čujte in strmite: nad „klerikalizem“, to je nad katoliško cerkev in njene praznike. — Nikoli pa ne odvrtaajo isti listi ljudi od krčem, plesov, balov in veselice, kjer je že na stotisoče ljudi našlo svoj telesni in dušni prerani konec. — Za svoj „kšeft“ pa prav dobro izrabljajo isti ljudje katoliške praznike; najdebelejši so njih ceniki o Božiču, Veliki noči in Binkoštih; z njimi nadlegujejo pred vsem katoličane, celo duhovnike, menihe in nune. To je seveda drugače: za njihov žep so naši prazniki tudi kaj vredni!

Le eno češčenomarijo.

Prekucija je razsajala po nesrečni francoski deželi; lepa dežela je bila v kratkem času pustota in gnjusoba razdejanja. Nesramnost in hudobija je kraljevala povsod brez ovire, vsakatero človeške strasti so se pasle po večjih in manjših mestih. Kdor je bil še pravičen in dobrega srca, je ali zbežal, ali pa po gilotino umrl. Sto in sto najboljših francoskih sinov, zlasti pa veliko duhovnov, je bilo umorjenih zaradi vere in zaradi pravice.

Najhuje so razsajali prekucubi v Parizu, središču vse prekucije in ognjišču vse krivice. Dan na dan, uro za uro, so drdrali po cestah strašni vozovi, ki so prepeljavali na morišče uboge žrtve razdivjane besnosti.

To grozno vožnjo so vselej spremljale divje množice, mestna druhal pariška, moški in ženske, izvržek ljudstva; ti so spremljevali nesrečne obsojence in jih še po poti zaničevali ter zasramovali.

Med njimi se je najbolj divje in najgrše obnašala Georgina Tirof, ženska srednje starosti. Ta je bila vselej na morišču, dajala je ubogim žrtvam najgrša imena, jim s pestjo žugala, obračala proti njim oči ter jih grozovito preklinjala. Nekega dne leta 1794. so peljali mašnika Jakoba Ravtoka na morišče. Razume se, da je bila tudi tukaj Georgina Tirof, ki je mašnika prav posebno čutila. Blato je metala vanj, ga zasramovala in vpila nad njim kakor obsedena, ter je bila bolj podobna nori, kakor pa pametni ženski.

„Ti grdoba!“ vpije zopet Georgina. „Naj bi vendar hitreje vozili, da bi bil že kmalu ob življenje! Vsaka minuta, kolikor dalje živiš, je krivica, je sramota svetu!“

Jakob nič ne odgovori, ampak kleči na vozu in moli prav goreče.

„Molči“, pravi ženska, „ne upa si odpreti ust.“ Mašnik se obrne s plemenitim, bledim obličjem proti Georgini, jo resnobno pogleda in ji reče z milim glasom: „Žena, prosim te, moli eno češčenomarijo za-me, da najdem milost pred božjim obličjem, pred katerim bom kmalu stal.“

„Ho-ho-ho!“ se smeji Georgina. „Jaz eno češčenomarijo za-te? Nori, od strahu se ne zaveda. O strahopetec, strahopetec!“

„Še enkrat te prosim za eno češčenomarijo“, odgovori mašnik mirno besni ženski. Oko mu je bilo pa tako milo svetlo, njegovo obličje tako veličastno, da je Georgino pretresel mraz. Ravno ga je hotela zopet zasramovati, pa ni mogla več govoriti, besno je gledala v mašnika, klečečega, ki je ravno vzdignil obe roki proti nebu. Georgina je čutila v dnu svojega srca, da mašnik moli za-njo, za neverno, grozovito žensko, ki je teptala z nogami vsak človeški čut. In kar že dolgo ni čutila, sramovala se je sama sebe in pred ljudmi. Zato ni nič govorila do morilnega odra, čemur se je čudila spremljajoča druhal.

Pridejo na morišče. Oster nož v gilotini se svetli v solncu, rabeljni si pripravljajo, kar jim je potrebno. Častljivo, mirno stopi mašnik na morilni oder, poklekne ter očitno in pristrčno prosi Boga pomoči v poslednji uri. Potem reče, da odpusti vsem, ki so mu storili krivico in mu jo še delajo ter prosi zanj božjega usmiljenja. Rabeljna priganjata. Mašnik ostane, se ozre še enkrat po ljudstvu, kakor napol spremenjen, ter išče Georgine Tirotove. Poslednjič jo ugleda. Ni bila kakor sicer v prvi vrsti, ampak bolj zašat se je ustavila. Njeno obličje je bilo čudno.

„Eno češčenomarijo za-me“, pravi Jakob še enkrat, „eno samo češčenomarijo!“ Tako pristrčna, tako ginljiva je bila ta prošnja, da Georgina, ki jo je divjost že na potu k morilnemu odru nekoliko popustila, se ji ne more več ustavljati. Nevidna roka jo žene dalje, dalje k stopnicam pri morilnem odru. Tukaj poklekne, razprostre roki in moli z močnim glasom češčenomarijo, še predno je bilo mogoče druhal, ji to zabraniti.

Veseli smehljaj se vidi na obrazu duhovnikove, ko je ravno položil svojo glavo na kladu.

„Prosi za nas grešnike zdaj in na našo smrtno uro amen“, zavpije Georgina, ravno konča svoje molitev, ko nož v gilotini pače na zatilnik mašniku in mu odseka glavo.

Georgina Tirotova zakriči kakor nora, ko ugleda sikati mašnikovo kri. Kar poskoči, pomoči ruto v gorko kri in mirno odide.

Odslej ni bilo videti več Georgine Tirotove na morišču. Večidel je bila zaprta in je prišla k ljudem le, kadar je potrebovala živeža. Po prekuciji pa je postala prav goreča katoličanka in jo je bilo videti povsod, kjerkoli je delovala krščanska ljubezen. Umrla je kot resnično pobožna, in vse to je storila le ena češčenomarija.

„B.“